

Konzultantský posudek bakalářské práce
Název práce: **Srovnání italského a ruského organizovaného zločinu**
Autorka: **Marie Jelínková**
Vedoucí práce / Konzultant: **PhDr. Martin Cejp, CSc.**

Ve světovém měřítku se kriminologický výzkum již desítky let věnuje problematice organizovaného zločinu. Zejména ruský organizovaný zločin a italská mafie jsou oblasti, které byly a jsou převážně místními- ruskými a italskými badateli důkladně zkoumány. Po roce 1990 začal organizovaný zločin působit i na území České republiky. Zejména zde působily skupiny ruské, ukrajinské, čínské, skupiny z území tehdejší Jugoslávie, Bulharské a z dalších dvou desítek zemí. Italské byly a jsou co do výskytu až ve třetí desítce, takže jejich účast rozhodně není masivní a nepředstavují pro Českou republiku problém. Oproti tomu je ruský (a ukrajinský) organizovaný zločin světovou bezpečnostní hrozbou. Pokud se týká ruského, jde v současné době ohromný kolos. Po světě působí v 5000- 8 000 skupinách kolem 100 000 zločinců (str. 23).

Porovnání ruského a italského organizovaného zločinu považují za zajímavé – jde totiž o zcela odlišné typy. Marie Jelínková se soustředila na historii a současnost vnitřního vývoje obou typů, jejich expanzivní roli zmínila jen vůči České republice. To je vzhledem k možnému rozsahu bakalářské práce únosné, celosvětový záběr by byl nezvládnutelný. V práci oceňuji zejména logické utřídění kapitol. Od historie přes strukturu skupin, po analýzu vnitřních norem a pravidel, pronikání do ekonomiky, politiky. Výstižná je i analýza nástrojů: korupce, násilí, toho jak se zločin dostává do legální ekonomiky (str. 29 a další). Logicky pak navazuje i porovnání způsobu obrany společnosti proti organizovanému zločinu v obou státech a jako dodatek je zmíněno pronikání obou skupin na scénu organizovaného zločinu v České republice.

Skutečnost, že organizovaný zločin upouští v poslední době od vražd a násilné činnosti, vyplývá z toho, že použití násilí zvyšuje riziko a snižuje zisky. Zajímavý poznatek je i to, jak ruský organizovaný zločin pracuje s kompromitujícími materiály (str. 36). Dobré jsou pokusy o srovnání ruského a italského organizovaného zločinu ve všech sledovaných znacích. Pozitivem je, že se autorce podařilo vystihnout obecnější znaky, jak v analýze okolností vzniku skupin, tak odlišností jejich struktury. Důležitá je zmínka o tom, že se na těchto praktikách podílejí policejní složky, které jsou v Rusku napojeny na podsvětí, dokonce se v Rusku nechají podsvětím korumpovat a někdy ho i přímo či nepřímo řídí. Hodnotím i to, že se autorka nenechala ovlivnit zjednodušujícími úvahami některých novinářů (Glen R. Simson, str. 36) o napojení Putina na organizovaný zločin. Stejně kritický postoj by asi měla zaujmout i k novinářským spekulacím o napojení Berlusconiho (str. 35).

Pokud se týká vymezení pojmů, je správné, že je odlišován organizovaný zločin a mafie. Důležité, je že v obdobích, kdy italská mafie neusilovala primárně o zisk, tak nenaplňovala jeden z podstatných znaků zločinného spolčení, jehož hlavní funkcí je dosahování maximálního zisku s minimem rizika.

Kapitola o historickém vývoji italské mafie vystihuje hlavní podstatu, která spočívá v tom, že v minulosti vznikla – stejně jako japonská Yakuza, čínské triády, mafie národnostních menšin ve Spojených státech – na ochranu proti určité svévoli a arogantnímu útlaku ze strany oficiální moci. V tomto smyslu měla mafie určitou moc v řešení různých neformálních závazků, dohlížela na plnění nepsaných pravidel, plnila jakousi roli veřejné kontroly nad neomezenou mocí oficiálních struktur. Pro úplnost bych doplnil, že určitý zpětný vliv na

vývoj mafie v Itálii mělo i etablování italské mafie v USA. Sílu nebo slabost mafie v určitých obdobích bych neposuzoval podle počtu jejích obětí. Nelze asi jednoznačně říci, že v 50. letech minulého století sebou úpadek tradiční moci mafie přinesl i snížení počtu obětí (str. 13). I v historii ruského organizovaného zločinu je patrné, že se začal vytvářet na bázi ochrany lidí, kteří se ocitli na okraji společnosti.

Tím, že jsou historie ruského a italského organizovaného zločinu shrnuty v základních ukazatelích, vypadá situace jednodušší, než ve skutečnosti byla. Hlavně v historii ruského organizovaného zločinu jsou přechody mezi jednotlivými fázemi velice složité, působily zde různé síly, včetně vnějších okolností. V rozsahu bakalářské práce není možné jít takto do hloubky. Například o tom, jak proniká organizovaný zločin do veřejné správy by bylo možné napsat obsáhlou studii, což není v bakalářské práci možné.

Z toho, že ministr zahraničních věcí Ruska řekl, že patříme do sféry jejich zájmu, bych nevyvozoval, že proto je v České republice tak dvacetkrát víc ruských organizovaných zločinců než italských. Ruský organizovaný zločin expanduje po celém světě, italský se převážně realizuje doma. Kromě toho nejsme zřejmě pro Italy dost atraktivní a asi netouží po tom střetávat se zde s ruskojazyčným, čínským, kosovským a dalšími silnými protivníky.

Kapitola o metodologii je poněkud okleštěná. Marie Jelínková se omezuje na konstatování, že „vzhledem k charakteru tématu, které v podmínkách České republiky neumožňuje kvantitativní a kvalitativní výzkum, je použito metody kompilace a komparace domácích i zahraničních zdrojů“ (str. 9) Pokud má na mysli téma organizovaného zločinu, pak je jeho výzkum skutečně složitý, ale kvalitativní a v omezené míře i kvantitativní data k dispozici v České republice jsou. Dokonce i o působení ruského a italského organizovaného zločinu na našem území. Má-li autorka na mysli vlastní užší téma italského a ruského organizovaného zločinu, tak zahraničními skupinami se zabývá Ústav mezinárodních vztahů (Nožina) a Masarykova univerzita v Brně (Šmíd, Lokajová, Ranostajová). Z valné většiny jsme pak odkázáni na zahraniční zdroje. Ale i ty čerpají z konkrétních výzkumných dat. Autorka sama nemůže vlastními silami realizovat výzkum v této oblasti, ale omezila-li se na kompilaci a komparaci existujících kvalitativních a kvantitativních dat, měla by se v metodologické části zmínit o tom, jak citování autoři k těmto datům dospěli.

V připomínkách k první verzi textu, jsem Marii Jelínkovou upozornil, že by bylo možné využít i výsledky výzkumů organizovaného zločinu, které v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci realizujeme od počátku 90. let. I když se zabýváme pouze organizovaným zločinem na území České republiky, jsou některé obecnější závěry využitelné a autorka je použila. Definici organizovaného zločinu, citovala dokonce těsně za sebou dvakrát po sobě, na straně 8 a vzápětí na straně 10. Škoda, že necitovala nejnovější výsledky. Kromě toho u titulu Kriminalita v roce 2007 (mezitím vyšel i 2008) jsem autorem kapitoly o organizovaném zločinu, autorkou celé publikace je kolegyně A. Marešová.

Nakonec několik technických poznámek. V textu by neměly být zkratky: OZ, OKS. Zpráva se píše z ne s. Ve slově racketeering mají být ta e takto. Josef V. Stalin se píše Joseph? Anglicky asi ano.

Navrhované hodnocení: velmi dobře

Doplňující otázka: Jakým způsobem je možné získat kvalitativní a kvantitativní data o organizovaném zločinu?

Mc 2.6.2010